

DOI 10.36074/logos-13.12.2024.027

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ У ЗАХИСТІ ПРАВ ЛЮДИНИ

Довга Дар'я¹

Науковий керівник: Асірян С.Р.²

1. студентка III курсу, 07мп-22-03 групи,
Факультету міжнародного та європейського права
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків, УКРАЇНА

2. канд.юрид.наук, асистент кафедри права Європейського союзу
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків, УКРАЇНА

Міжнародні договори є одним з основних інструментів у забезпеченні та захисті прав людини (далі ЗПЛ) на глобальному рівні. Вони створюють нормативну базу для взаємодії держав та визначають стандарти поведінки з людьми, незалежно від їхнього громадянства чи місця проживання. Міжнародні договори не лише охоплюють широке коло правових питань, але й створюють механізми контролю за їх виконанням, що сприяє прозорості та підзвітності держав. Після Другої світової війни було укладено численні міжнародні угоди, які мали на меті утвердження універсальних прав і свобод. Особливу увагу заслуговують також регіональні угоди, як-от Європейська конвенція з прав людини, що відіграють ключову роль у конкретних частинах світу. Ці договори встановлюють обов'язки держав перед міжнародною спільнотою щодо захисту людської гідності, справедливості та рівності. Тому аналіз їхньої ролі є надзвичайно важливим для розуміння сучасної системи ЗПЛ та її розвитку в умовах глобалізації.

Одним із ключових документів у системі захисту прав людини є Загальна декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН у 1948 році [1]. Цей документ містить перелік базових прав: це право на свободу думки, життя, совісті та релігії, а також захист від насильства й дискримінації. Документ слугував основою для розробки як національних, так і міжнародних законів, що гарантують ЗПЛ [7].

Прийнята майже 60 років тому як орієнтир для всіх народів і держав, ЗДПЛ сьогодні є одним із ключових джерел права. Вона стала широко

використовуваною моделлю для багатьох країн при розробці конституційних положень, законодавчих актів та інших документів, що стосуються прав людини. Саме ЗДПЛ лежить в основі сучасного міжнародного законодавства в цій сфері [6].

Іншим важливим актом є Європейська конвенція з прав людини, прийнята у 1950 році та набрала чинності в 1953 році. Вона забезпечує гарантії прав на життя, свободу і безпеку, свободу думки, совісті та релігії, а також право на справедливий суд та захист від катувань і насильства. Кожна держава, що ратифікувала Конвенцію, зобов'язана її виконувати і дотримуватися на своїй території [2].

Також важливу роль у системі ЗПЛ відіграє Міжнародний кримінальний суд, створений у 2002 році. Його функція полягає в розгляді серйозних міжнародних злочинів, таких як злочини проти людяності, військові злочини та злочини агресії. МКС звертається до юрисдикції країн, які не можуть або не бажають організувати справедливий судовий процес для обвинувачених у таких злочинах [7].

Існує також низка міжнародних та регіональних органів, що займаються питаннями людських прав, зокрема Європейський суд з прав людини, Міжамериканська комісія з прав людини та Спеціальний доповідач ООН з питань свободи вираження думок. Окрім того, ООН розробила різні універсальні механізми ЗПЛ через міжнародні договори, у результаті чого з'явилися конвенційні органи. Важливим моментом стало набуття чинності в 1969 році Міжнародною конвенцією про ліквідацію усіх форм дискримінації рас. Зараз існує багато подібних органів, що контролюють виконання державами положень основних міжнародних угод з прав людини [7].

Конвенційні механізми ООН у галузі прав людини мають кілька характерних ознак: їх створюють за допомогою міжнародних угод, вони діють на глобальному рівні в межах ООН, використовують спеціальні процедури для розгляду скарг та приймають необов'язкові до виконання рішення щодо порушень прав людини [7].

Конституція України чітко визначає місце міжнародних актів у системі джерел конституційного права. Одним із головних пріоритетів є відповідальність за забезпечення захисту свобод громадян, яку, згідно з Основним законом, здійснюють органи державної влади. Зокрема, чинне законодавство передбачає, що захист свобод людини покладається на Президента України (як гаранта прав громадян), Конституційний Суд України (найвищий судовий орган із питань ЗПЛ) та Уповноваженого Верховної Ради з прав людини [3].

ABSCHNITT 6.

RECHT UND VÖLKERRECHT

У багатьох країнах створюються національні інституції для ЗПЛ, такі як омбудсмани або комісії з прав людини. Ці органи забезпечують незалежний механізм захисту прав, займаються розглядом скарг громадян і надають рекомендації уряду. Омбудсман виступає посередником у спорах з державними органами, здійснюючи контроль за дотриманням прав людини та рекомендує заходи для вирішення проблем [5].

Отже, міжнародні договори відіграють ключову роль у забезпеченні захисту прав і свобод людини на глобальному рівні. Вони не лише встановлюють загальновизнані стандарти, але й зобов'язують держави дотримуватися цих норм у своїй внутрішній політиці та практиці. Незважаючи на наявність викликів, таких як політичні суперечки, різні інтерпретації та проблеми з реалізацією, міжнародні угоди залишаються важливим інструментом правового захисту. Вони створюють механізми для моніторингу та контролю, що дозволяють міжнародній спільноті реагувати на порушення прав людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Загальна декларація прав людини: Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.
- [2] Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Рада Європи Протокол від 04 листопада 1950 р. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
- [3] Конституція України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30.
- [4] Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації: Міжнародний документ, Заява від 21 грудня 1965 р. Верховна Рада України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105#Text.
- [5] Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 27 грудня 1997 р. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 20. ст. 99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
- [6] Желєзов О.Є. Права людини: міжнародно-правовий аспект // Тези виступів учасників Міжкафедрального круглого столу до Дня Соборності України (Харків, 20 січня 2017 р.) / МВС України, Харківський національний університет внутрішніх справ, Кафедра загальноправових дисциплін факультету № 6, Кафедра соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 6, Кафедра теорії та історії держави і права факультету № 1, Кафедра українознавства факультету № 2. – Харків : ХНУВС, 2017. С. 47-52.
- [7] Загальні засади міжнародно-правового захисту прав людини / А. М. Гриб, В. В. Владишевська, В. Ю. Дронов // Аналітично-порівняльне правознавство. - 2023. - № 3. - С. 405-411.